

Romanssihuijausten verkossa jakso 4: Mitä on taloudellinen toipuminen? – tekstivastine

00:00:00

[tangomusiikkia]

00:00:20

Janina: Tervetuloa Nettideittiturvan podcastin pariin. Tänään olemme romanssihuijausten verkossa. Oletko sinä tai läheisesi törmännyt romanssihuijaukseen? Romanssihuijaus auervaaroinen on vanha ilmiö, mutta valitettavasti romanssihuijaukset leviävät keskuudessamme verkkotodellisuuden kautta ehkä nopeammin kuin koskaan ennen. Mistä ilmiössä on oikein kyse? Mitä kaikkea siihen liittyy, kun kokee romanssihuijauksen tai läheisenä joutuu todistamaan, kun oma vanhempi puoliso tai ystävä joutuu huijatuksi? Mun nimi on Janina Koski. Mä oon Nettideittiturvan hankesuunnittelija ja tän podcastin juontaja. Lähdetään avaamaan yhdessä romanssihuijausilmiötä eri asiantuntijavieraiden kanssa.

00:01:03

Janina: Tervetuloa taas uuden podcast-jakson pariin. Tänään täällä studiossa mulla on kaksi vierasta. Täällä on suunnittelija **Jenna Mäkelä** ja sitten kokemusasiantuntija **Johanna Laurell**. Haluatteko te vähän kertoa, mistä te olette tulleet tänään tänne ja millä fiiliksellä?

00:01:25

Johanna: Tuota Johanna Laurell ja Kouvolasta, ja rahapeli riippuvuuden kokemusasiantuntija ja pelihaittasiantuntija.

00:01:33

Jenna: Ja mä oon Mäkelän Jenna ja työskentelen Sosped-säätiöllä. Tulin tänne Porista. Ja tuota, tosiaan siis työskentelen rahapelihaittojen parissa. Oma tausta pidemmältä ajalta menneisyydestä, on kokemusasiantuntijuudessa eli multa löytyy oma kokemus rahapeli riippuvuudesta, mutta myöhemmin sitten koulutuksen ja työn tekemisen kautta, niin tällä hetkellä ehkä käytän sitten enemmän työnimikettä, eli suunnittelijana työskentelen.

00:01:59

Janina: No niin. Hei ihan mahtavaa, että pääsitte tulemaan meille tänne vieraaksi tänään. Ja meillä on ollut tässä tapana alkuun kysyä kaikilta meidän asiantuntijavieraita, että mitä tämä 'romanssihuijaus' sanana teissä herättää? Minkälaisia ajatuksia?

00:02:17

Jenna: No mä ajattelen, että romanssihuijaus on jotain sellaista, jossa jossa pyritään saamaan hyödykettä, tässä tapauksessa rahaa, vetoamalla johonkin sellaisiin, tosi niinku inhimillisiin tarpeisiin, tunteisiin, vetoamalla johonkin sellaiseen tosi niin kun arkaan ja yksityiseen ja sellaiseen, siihen tunteeseen, että me kaikki halutaan olla osa jotain yhteisöä. Yhteisö voi olla myös vaikka kaksi ihmistä. Me kaikki halutaan tuntea olomme hyväksytyksi. Me kaikki, oletan, että kaikki haluaa tuntea jonkunlaista rakkautta, ja siihen tunteeseen vedotaan ja saadaan sitten jotain hyödykettä, tosiaan tässä tapauksessa rahaa.

Mutta sitten taas toisaalta mä ajattelen sen myös niin, että en mä tiedä oonko mä vähän tämmöinen kukkahattutäti, vai johtuuko se siitä, että on elämässään nähnyt jonkun verran asioita ja työskennellyt myös ihmisten kanssa, jotka on niitä tekijöitä, jotka tekee niitä asioita. Ja kyllä mä sitten kuitenkin ajattelen sen sanan myös niin että siellä on myös valtavaa ahdistusta, tuskaa, hätää siellä toisessa päässä. Tää on semmoinen sana, mitä mä toivoisin, että me Suomessa avattaisiin huomattavasti enemmän kuin klikkitasoisesti Ilta-Sanomien sivustolla, joka on tällä hetkellä ehkä se tapa millä me sitten puhutaan.

00:03:47

Janina: Kyllä, hyvä tiivistys ja tosi tärkeitä, että tuot myös sitä tekijänäkökulmaa siihen mukaan. Ja tää podcast on yksi keino nyt meillä niinku avata tätä ilmiötä että muutenkin kun nää median luomat ajatukset ja fiilikset siitä, että mitä romanssihuujauksiin liittyy, että se on kyllä just niin kuin mitä sanoit. Mitä Johanna?

00:04:10

Johanna: No mulle tuli mieleen niinku tällainen sekä organisoitu rikollisuus että myöskin tällaisten pienempien tekijöiden ja tällainen maailmanlaajuinen ilmiö, jota tapahtuu niinku ympäri maapalloa. Mutta onhan näitä toki Suomessakin ollut kautta aikojen tällaisia romanssihuujareita.

00:04:30

Janina: Kyllä. Ei puhuta mitenkään tuoreesta ilmiöstä, että tää on ollut kautta aikojen. Mutta jutellaan vielä siitä lisää, että mistä te tuutte tänään tänne. Ja mä haluaisin kuulla lisää Sospedistä ja erityisesti siitä mistä sä Jenna olet tänään tullut tänne. Eli vähän siitä että mitä Sospedilla niinku tehdään liittyen näihin toiminnallisiin riippuvuuksiin?

00:04:57

Jenna: No joo. Siis ehkä on ensiksi hyvä avata sitä sanaa, että mitä se toiminnallinen riippuvuus itsessään tarkoittaa. Mä huomaan, että tosi usein kun me puhutaan jostain sellaisesta ilmiöstä johon liittyy asiantuntijuutta, ja tarkoitan siis sitä, että se on jotenkin tosi laaja se ilmiö ja sitten asiantuntijat puhuvat siitä. Niin me usein käytetään sellaisia sanoja, että ne on vaikka meille itsestäänselviä ja sitten me unohdetaan avata niiden merkitystä suurelle yleisölle. Ja erityisen tärkeitähän on se, että kun me puhutaan asioista, asioista, johon liittyy stigmaa, niin me muistetaan avata, että mistä me puhutaan.

Eli siis toiminnallisesta riippuvuudesta, siinä on kyse yksinkertaistettuna siitä, että me tiedetään, voidaan niinku karrikoidusti sanoa, että on olemassa aineriippuvuuksia ja sitten on toiminnallisia riippuvuuksia. Me tiedetään aineista, vaikka alkoholi tai muut päihteet, eli joku sellainen mihin voi kehittyä riippuvuussuhde. Tai nikotiini, tupakka, nämä on kaikki toki. Mä sanoisin, että tupakka on vähän siihen rajalla, koska siinä on myös sitä toiminnallista riippuvuutta. Siinä on sitä tapaa niinku mukana myös. Mutta sitten selkeästi toiminnallisia riippuvuuksia, minkä kanssa esimerkiksi Sospedissä työskennellään, niin ne on aika paljon tällä hetkellä ja tässä maailman tilassa, niin ne on tällaisia digitaalisessa toimintaympäristössä tapahtuvia riippuvuuksia.

Ja nyt tuli taas sana mikä mun pitää avata. Eli meillä on tää fyysinen toimintaympäristö, tää maailma missä minä nyt tässä juttelen sun kanssa ja sitten meillä on se toinen maailma missä me aika paljon eletään, eli netti. Ja se on digitaalinen toimintaympäristö. Ja tuota siellä esimerkiksi, no se, että me tiedetään kaikki, että joskus netti on sellainen asia mihin voi niinku jumittua. Että sä vaan selaat jotain nettisivuja ja muuta vastaavaa ja näin, eli me tiedetään, että siinä on olemassa sellaisia tekijöitä, jotka voi koukuttaa ihmisen. Siihen voi syntyä riippuvuussuhde, mutta työskennellään muun muassa niinku Somerajattomassa, missä käsitellään tällaista ongelmallista sosiaalisen median käyttöä ja siihen liittyvää riippuvuussuhdetta.

Meillä on digipelaaminen (Digipelirajaton), eli digitaalisella pelaamisella tarkoitetaan netissä tapahtuvaa pelaamista. Sitten meillä on Pelinrajaton, josta Johanna voi sitten kertoa vielä enemmän. Eli sitten me siirrytään rahapelaamiseen, ja totta kai meillä on rahapelaamista myös niinku tässä normielämässä, löytyy vaikka kaupoista pelikoneita, mutta että se on aika pitkälti siirtynyt sinne nettiin eli me jotenkin yritetään poimia sellaisia ilmiöitä Sospedissa, jotka selkeästi on siellä meidän toisessa toimintaympäristössä, eli siellä verkossa ja Nettideittiturvahan nyt on niin kun olennaisesti sellainen asia, joka tapahtuu siellä verkossa. Ja sitten mä haluan vielä painottaa jotenkin, että riippuvuushan on sanana ehkä sellainen, että me vähän käytetään sitä vähän samalla tavalla kuin jos mä sanoisin vaikka, että ihmiset käyttää ihan puhekielessä

vaikka että ”voi hitsi kun mua masentaa”, ja sehän on eri asia kuin se, että ihmisellä on ihan oikeasti diagnosoitu masennus. Niin sama asia, että riippuvuudessa on vähän semmoista, että ihminen voi sanoa että ”mä oon ihan riippuvainen suklaasta”, mutta silloin kun me puhutaan oikeasti riippuvuudesta, niin se tarkoittaa sitä, että toiminta on pakonomaista ja se jatkuu haitoista huolimatta.

Eli tässä on nyt se ero. Mä voin syödä paljon suklaata, mutta jos mulla tulee siitä merkittäviä haittoja elämään, niin mä pystyn lopettamaan sen suklaan syömisen. Nyt näin karrikoidusti sanottuna, mutta sitten ihmiselle jolla on oikeasti riippuvuussuhde johonkin toimintaan, niin hänen elämäänsä kärsii siitä. Hänelle tulee valtavia haittoja ja silti se toiminta jatkuu, koska hän on kykenemätön sitä itse lopettamaan tai rajoittamaan, ainakin ilman tukea.

00:08:46

Janina: Kyllä, ja siis tosi hyvä, että avasit tuota ja täytyy sanoa, että tähän romanssihuujaukseen liittyen, niin moni asiakas, mitä tässä oon ehtinyt tapaamaan hankkeen aikana, on sanonut kyllä, että kokee olevansa riippuvainen siitä viestittelystä. Siihen liittyy monta asiaa, siihen liittyy sitä huomiota. Siihen liittyy ehkä just sitä yhteisöön kuulumista, mitä myös puhuit tuossa ja niitä meidän tavallaan psykologisia tarpeita, jotka sitten kukin meistä sitten eri tavoilla lähtee niitä tyydyttämään, mutta just tämä, että myös avata sitä, että romanssihuujaus ja ikään kuin jatkuvasti uudelleen ja uudelleen myös ehkä niitten pariin hakeutuminen, että voisiko siinä olla kyse sitten digitaalisesta riippuvuudesta?

00:09:45

Jenna: Kyllä, ja se on jotenkin... mä myös haluaisin, että kun me puhutaan Suomessa ylipäänsä riippuvuuksista tai ongelmista, niin meillä on vähän sellainen tapa, että mehän siis syytetään niinku yksilöä, että meillä on aika semmoinen yksilökeskeinen ajatusmalli, jossa tietyllä tavalla kun joku ongelma syntyy, niin siinä yksilössä on joku vika. Ja se on niinku aika älyllisesti laiskaa ihan vaan sen takia, että kun me tiedetään tutkimuksen kautta, että nää asiat aiheuttaa riippuvuutta, niin se on jotenkin silleen, että me viedään kaikki verkkoon, mikä tietyllä tavalla on hyvä asia. Se helpottaa esimerkiksi tosi monessa asiassa, mutta me viedään verkkoon ja me tiedetään, että siellä on sellaisia elementtejä, jotka aiheuttaa ihmisille riippuvuutta. Ja sitten kun se riippuvuus syntyy, niin se ongelma on siinä yksilössä.

Tää on niinku jotenkin sellainen, tää ei ole musta mielipidekysymys, että jotenkin, ”no mun mielestä se on sen yksilön vika”, vaan silleen, että faktaa siis tutkimusta. Ei tää ole mikään semmoinen, että miltä sun sydämässä tuntuu tämä asia.

00:10:37

Janina: No ei kyllä. Ja on kyse siitä, että meillä on kaikilla samat aivot ja mielihyvähormonit ja kaikki. Ja sitten ehkä voisi jutella myös siitä, että miten eettisiä vaikka tällaisia alustoja lähdetään kehittämään, mutta mennään tähän vähän myöhemmin. Mä haluan tähän väliin kuulla Johannalta myös vähän tästä Pelirajaton-toiminnasta.

00:11:10

Johanna: Joo, ja ennen kun mennään ihan Pelirajattomaan, mulla tuli tästä Jennan kommentista mieleen, että on myös olemassa tällainen seka- joka on niinku aineellinen riippuvuus joka aiheuttaa toiminnallista riippuvuutta tarkoittaen sitä, että minun tapauksessa niin mulle peliriippuvuuden aiheutti lääke. Ja silloinhan se kemiallinen riippuvuus tosiaan pisti tekemään sitä, mutta se voi myöskin pistää tekemään muutakin kuin pelaamaan. Ja aina välttämättä edes nää ihmiset, jotka käyttää lääkkeitä ei tiedä sitä, että siitä voi olla tällaiset seuraukset.

00:11:44

Jenna: Ja tietysti tää on ehkä asia missä voi osoittaa oikein semmoisen todella syyttävän sormen meidän terveydenhuollon henkilöstön suuntaan siinä siinä mielessä, että kun määrätään lääkkeitä, joissa on

selkeästi, tiedetään, että sivuvaikutuksena voi olla niinku tällaisia esimerkiksi just toiminnallisia riippuvuuksia, mitkä saattaa pahimmillaan olla, Johanna voi kertoa siitä vielä enemmän, niin pahimmillaan sekoittaa ihmisen elämän siis aivan totaalisesti. Niin se, että kyllä meidän pitää ensinnäkin kertoa sillä ihmisellä siitä. Mutta myös valvoa just kuunnella. Tarkastaa, miten sen ihmisen elämä sujuu sen lääkityksen kanssa. Että tää on sellainen asia, mikä on... Sanotaan, että jos me mennään siihen, että mikä on yksilön vika, niin tää on ehkä vielä vähiten sen yksilön vika, että sä joudut syömään lääkettä johonkin sairauteen ja sitten se aiheuttaa vielä tällaisen.

00:12:39

Janina: Just näin. Ja tekisi mieli sanoa tähän väliin, että no, katsotaan, minkälaiset resurssit tässä on seuraavan neljän vuoden aikana, mutta ehkä ei nyt mennä siihen tässä. Mutta tuota niin, haluatko sä Johanna kertoa lisää? Tää on tosi mielenkiintoinen ja tosi tärkeä mitä nostit, että mitä taustalla siellä saattaa olla lääkkeiden sivuvaikutuksena ja sitten se, että oma käyttäytyminen muuttuu niin, että tulee vaikka sitä toiminnallista riippuvuutta. Mutta haluatko sä kertoa nyt lisää siitä Pelirajattomasta?

00:13:10

Johanna: Joo. Eli tosiaan niinku itse tän parkinson-lääkkeiden käytön jälkeen sairastuin tosiaan tähän peliriippuvuuteen, mutta sen lisäksi, että lopetin lääkityksen niin halusin käydä Pelirajaton-ryhmässä ja itse asiassa innostuin siitä tosi paljon ja hain vertaisohjaajakoulutukseen ja sen sitten myöhemmin kokemusasiantuntijakoulutukseen. Ja tykkään edelleenkin siitä ruohonjuuritason tekemisestä, eli siitä ryhmänohjauksesta, että oon tehnyt paljon ja Pelirajattomalla on monen näköistä toimintaa, on muutakin kuin näitä vertaistukiryhmiä, että olen itsekin toiminut tukihenkilönä. Ja sitten meillä on verkossa toimivaa apua, eli chattia ja on vertaispuheluita.

00:14:20

Janina: Ihanaa, paljon monenlaista palveluvalikoimaa, mistä sitten jokainen voi ottaa valita sen mikä siihen omaan tilanteeseensa kulloinkin sopii.

00:14:29

Jenna: Ja se on varmaan sellainen yleisellä tasolla, niin kaikista näistä toiminnoista, jotka niinku Sospedilla keskittyy toiminnallisiin riippuvuuksiin. Niin meidän tehtävä on siis tuottaa vertaistukeen liittyviä palveluita, kohderyhmälle, tarjota jatkossa mahdollisuutta kouluttautua vertaistukiohjaajaksi ja kokemusasiantuntijaksi. Eli tietyllä tavalla mä ajattelen, että tarjolla on mahdollisuus siihen, että saa käännettyä sen, jos nyt voi sanoa, että saa käännettyä sen kivuliaan kokemuksen elämässään siihen, että niinku kokee, että sillä voi auttaa muita, mikä on tosi merkityksellistä.

Sitten meidän tietysti niin kun yhtenä asiana mitä me tehdään vertaistuen lisäksi, niin meidän tarkoitus on siis kehittää aina näitä palveluita, viedä ammattilaisille tietoa ja tehdä yhteistyötä heidän kanssa. Ja tota noin niin, yksi merkittävä on tietysti tämmöinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Että Sosped-säätiössä semmoinen osallisuus ja kokemusasiantuntijuus ja kokemustieto on äärimmäisen tärkeitä ja me pyritään niinku antamaan puitteet sille, että kokemusasiantuntijat pystyy vaikuttamaan yhteiskunnallisesti näihin asioihin, että tuota me halutaan puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja tarjota mahdollisuus ihmisille puhua niistä asioista oikeilla nimillä.

00:15:43

Johanna: Itse olen esimerkiksi kokemusasiantuntijana ollut kouluttamassa koko Kymenlaakson alueen sotehenkilöstöä ja on niinku kiva sanoa, kun törmää näihin vertaisiin peliongelmaisiiin, että ”no sinun pitäisi kyllä saada nyt sieltä hyvinvointialueelta ihan varmasti osaavaa apua, kun oon itse ollut niitä kouluttamassa”.

00:16:09

Janina: Siis tuo ihan mahtavaa, ihan supertärkeätä ja mä ajattelen, että näinhän se tieto niinku jalostuu ikään kuin ammattilaistenkin päässä niin sanotusti, että kun me saadaan sitä kokemustietoa ja kokemustason ymmärrystä, koska onhan se ihan eri tason ymmärrystä kuin se, minkä vaikka saa sitten sote-ammattilainen koulusta tai sen työn kautta.

Ja sitten kun ne yhdistyy, niin siinä on semmoinen tietopaketti ja semmoinen taas sitten apu, joka voi tavoittaa taas niinku monia ihmisiä. Mä haluan kysyä vielä Johanna sulta, että miten sä löysit Pelirajattoman toiminnan piiriin? Mistä sä löysit Pelirajattoman?

00:16:51

Johanna: Itse asiassa itse en löytänyt yhtään mitään, vaan siinä kohtaa, kun se pelaaminen yritettiin saada kuriin sillä, että lopetettiin se lääkitys mikä sen aiheutti ja mikä myöhemmin myöskin teki sen, ettei enää tehnyt mieli pelata, niin minun sisko aika kuumeisesti etsi apua, ja silloin oli just alkamassa Pelirajaton-ryhmä Kouvolassa, niin sen kautta.

00:17:21

Janina: No niin, mahtava kuulla.

00:17:23

Johanna: Joo, menin ryhmään niinku pitkin hampain ja en olisi mennyt millään, mutta ekan viiden minuutin jälkeen olin silleen, että "jes, täähän on tosi kivaa". Ja minusta siellä on edelleenkin tosi kivaa.

00:17:35

Janina: Ihana kuulla. Ihana kuulla just toi, että vaikka on ehkä ollut sitten aluksi silleen, että "mikähän tää homma on", niin silti on kuitenkin lähtenyt siihen mukaan, että kannattaa aina kuulijatkin siellä linjoilla, että vaikka herää sellaisia jotenkin epämuksuvia fiiliksiä, niin siitä huolimatta kannattaa hakeutua avun piiriin.

00:17:54

Johanna: Vertaistuki on ihan äärimmäisen hyvä. Silloin niinku ihminen ei todellakaan koe olevansa yksin.

00:18:01

Jenna: Niin, jos voi sanoa tälleen; mä en tiedä, säkin oot varmaan satoja kohdannut, että puhutaan ehkä tässä pöydän ääressä noin niinku tuhansia ihmisiä kohdattu, jotka on kärsineet rahapeli-riippuvuudesta. En ole vielä kertaakaan kuullut, että kukaan olisi sanonut, että "lähdin niinku ilomielin hoitamaan tätä asiaa". Ja mä en tarkoita sitä, etteikö ihminen niinku haluaisi apua, mutta että totta kai se on vaikeaa.

Sä lähdet puhumaan vaikka jostain sulle siis äärimmäisen kivuliaasta asiasta, että totta kai meillä on olemassa sellainen toivo, että "jos tää menisi vaan ohi silleen, että minun ei tarvitsisi". Mutta niinku Johanna sanoi, niin aika nopeasti se sitten muuttuu siihen, että "täähän on niinku sikasiistiä", mutta sanon vaan, että harvemmin kukaan on silleen, että juoksujalkaa, "mahtavaa", nyt pääsen puhumaan tästä kivuliasta asiasta".

00:18:51

Janina: No just näin. Siis ihan tosi hyvä aasinsilta nyt kysyä siitä, että miten, tavallaan, jos puhutaan toiminnallisista riippuvuuksista, niin minkä minkälaisia asioita siihen liittyy, niinku haasteita? Minkälaiden haasteiden kanssa ihmiset painii silloin?

00:19:08

Jenna: No mä ajattelen, että varmaan niinku ne haitat, joita siitä riippuvuudesta aiheutuu. Mä luulen, että tää pätee kyllä aika pitkälti moneen eri toiminnalliseen riippuvuuteen. Ne haitat on sellaisia, että kun ollaan menty siihen tilanteeseen, että on muodostunut riippuvuussuhde johonkin, asiat on olleet jo

pitkäkestoisesti niin, niin sulla on kertynyt haittoja, jotka tietyllä tavalla voi - se voi olla semmoinen oravanpyörä, jossa vaikka sä haluaisit sitten päästä eroon siitä toiminnasta joka aiheuttaa sitä riippuvuutta, siis ne haitat jotenkin voi sysätä, että sä oot koko ajan siinä oravanpyörässä.

Ja mä tarkoitan esimerkiksi, nyt rahapeli riippuvuus vaikka esimerkkinä, niin se, että jos me puhutaan vaikka taloudellisista haitoista että ihminen on ajautunut tosi syviin taloudellisiin haittoihin sen rahapelaamisen vuoksi ja sitten hän ehdottomasti haluaa lopettaa sen ja hän kärsii siitä hirvittävästi, niin sitten tietyllä tavalla sä joudut aloittamaan hirvittävän työn itsesi kanssa.

Ja hirvittävän inhottavaa sanoo näin. Mut siis niinku ison työn itsesi kanssa ja sitten joudut aloittamaan sen siinä tilanteessa, jossa sulla on paljon niitä taloudellisia haittoja.

Ja sitten siinä itse riippuvuudessa, siinä rahapeli riippuvuudessa, siellähän on se ajatus niinku siitä, että ”jos mä vaan voitan, niin mä voin korjata kaiken”. Niin sittenhän se riippuvuus koko ajan vähän kolkuttelee siellä, että jos sä vaan voittaisit, ja se voi niinku sysätä sen ihmisen koko ajan uusiksi ja uusiksi, että ne haitat on tullut niin sellaisiksi, että jos mä mietin vaikka digipelaamista ja sitä että, sä kuulut vaikka johonkin yhteisöön ja sun kaikki, voi olla sellainen tilanne, että kaikki sun sosiaaliset kontaktit on siellä verkossa, siellä on ne sun ystävät. Mut sitten se digipelaaminen on sillä tasolla, että se vaikuttaa sun työllistymiseen, se vaikuttaa niinku mielialaan kaikkiin tällaiset haitat alkaa olemaan tosi merkittäviä.

Ymmärrät, että sun pitäisi lopettaa se ja sitten sä niinku katsot sun elämää, että ”mulla ei ole niinku niitä kontakteja tässä arkielämässä. Mulla ei ole ystäviä tai kavereita, kun ne on kaikki siellä verkossa ja se verkko on se mikä aiheuttaa mulle ongelmia, ja mä en pysty kontrolloimaan sen käyttöä”. Joten tietyllä tavalla se haitta on koko ajan se, joka voi myös sysätä sen ihmisen uudestaan.

Ja siksi meidän tarvitsisi hirvittävästi sellaisissa kuntoutumisessa tai toipumisessa, kun me autetaan ihmisiä, niin meidän on ymmärrettävä se, että millaisia ne erilaiset haitat on ja miten ne vaikeuttaa myös sitä kuntoutumisprosessia. Ja tätähän me ei Suomessa tajuta, tai yleisessä keskustelussa tajuta, vaan sitten me vaan syytetään sitä yksilöä. Että me ei nähdä sitä, että me voidaan sanoa tälleen kärjistetyksi vaikka, että ”okei, no lopeta juominen”. Ja näinhän se on yksinkertaisesti; et vaan enää juo alkoholia, mutta sillä ihmisellä on olemassa jo sellaisia haittoja, monenlaisia haittoja, jotka saattaa koko ajan sysätä sen niin kun juomisen puolelle.

Ja siihenhän tarvitsisi erilaista tukea yhteiskunnan suunnalta. Me ei anneta sitä ja sitten me taas syytetään sitä yksilöä, että se on ehkä jotenkin se sellainen, miksi me puhutaan tosi paljon erilaisista haitoista, niin siksi, että ihmiset ymmärtäisi, että mistä on oikeasti kysymys ja kuinka laajasta asiasta on oikeasti kysymys.

00:22:21

Janina: Kyllä. Ja mä näen, että romanssihujauksissa tässä on ihan samanlainen kaava. Eli tavallaan ne haasteet voi olla siellä yksinäisyyttä, siellä voi olla jotain mielenterveyshaastetta, siellä voi olla jotain niinku hyvin pitkän ajan kasaantunutta haastetta vaikka siinä omassa lähipiirissä tai lähisuhteissa. Ja sitten vaikka sä oot tullut kerran ja huijatuksi siellä, niin sä hakeudut sinne uudestaan, koska sä haet sieltä niitä asioita.

00:22:50

Jenna: Joo, mä mietin esimerkiksi tällaista tilannetta just nimenomaan, vaikka romanssihujaukseen liittyen, että monestihan voi olla niin, että läheiset tajuaa, että nyt joku on niinku pielessä ja he ottavat sen puheeksi. Ja romanssihujauksen haittahan voi olla tosi usein se, että tällä huijatulla ja hänen läheisillään menee välit poikki. Jolloin se ihminen jää yksin, ja sillä ei ole itse asiassa mitään merkitystä, että vaikka siellä on ollut se hujauksen kokemus, no mitä sä teet? Sun toimintamalli on ollut se, että kun sä oot yksinäinen, niin sä meet sinne verkkoon. Ja sä meet sinne tietyille alustoille, ja sitten siellä on joku, joka ymmärtää sua, kun sulla on läheisten kanssa välit katki liittyen tähän asiaan, eli siihen haittaan liittyen, ja se on taas itseään ruokkiva se

oravanpyörä. Että mun mielestä ihan samat mekanismit, aivan täysin samat mekanismit.

00:23:48

Janina: Kyllä. Ja mennään vähän taaksepäin tuossa, tuo kohta mitä nostit, tuo, että välit on mennyt poikki. Mä ajattelen, että tässä on varmaan semmoista rajapintaa siihen, mitä tavallaan mitä te molemmat olette niinku omassa työssänne kohdanneet, että ihmiset ennen sitä tilannetta, kun ne välit on mennyt poikki, että mitä sieltä tapahtuu. No romanssihuijauksen parissa voi olla se tilanne, että sä oot ottanut vaikka salaa ystävältä tai puolisolta ihan merkittävän summan lainaa ja sitten se tulee ilmi, ja sitten ne välit menee poikki. Mä luulen, että olette varmaan kuullut samanlaisia tarinoita jonkin verran. Haluatteko kertoa semmoisesta tilanteesta?

00:24:28

Jenna: Kyllä. Kyllä, ne on ehkä silleen siinä mielessä niinku haastavia asioita, että toisessa kädessä on se ymmärrys siihen, että se ihminen joka näin toimii, niin hänellä on jonkunlainen sanotaan nyt vaikka ongelma. Hänellä on joku ongelma, minkä takia hän toimii näin, olkoon se, että häntä huijataan siellä netissä, tai on se rahapeliiriippuvuus tai mikä tahansa. Ja sitten kun me mietitään tälleen asiantuntijatasolla, niin me ymmärretään ne kaikki mekanismit siellä, me ymmärretään tietyllä tavalla sitä ihmistä.

Sitten ongelma on se, että hyväksynkö mä sen, että joku tekee toisen selän takana jotain tuollaista. Sehän on kuitenkin niinku se ihminen, kenelle se käy selville, että hänen selän takanaan on otettu vaikka iso summa lainaa, niin se on väärin sitä ihmistä kohtaan. Hänellä ei välttämättä ole samaa, vaikka työn puolesta tai minkä tahansa ymmärryksen puolesta tulevaa semmoista suojausta, että hän voisi käsitellä sitä asiaa niin, että ”mä nyt niinku ymmärrän mitä tässä on tapahtunut”. Vaan se on valtava loukkaus.

Ja sitten me joudutaan tasapainoilemaan, kun me käsitellään näitä ilmiöitä, kun me tuotetaan palveluita, vertaistukea yritetään kehittää, niin me joudutaan tasapainoilemaan sen kanssa, että me halutaan tuottaa sitä palvelua sekä ihmisille jotka on ongelmassa, mutta myös heidän läheisilleen. Ja sitten siellä on ne kivuliaat niinku kipupisteet siellä olemassa ja nämä on tosi haastavia asioita. Ne on oikeasti aivan äärimmäisen haastavia asioita. Ja tää on siis rahapelaamisen suhteen, niin me ollaan ihan samassa maailmassa.

00:26:01

Johanna: Kyllä, että jotenkin tuntuu monta kertaa, että sitten nää läheiset on vielä ehkä eri tilanteessa kun tää, olkoon siis pelaaja tai romanssihuijattu tai muu, niin se voi olla, että se tilanne on niin erilainen, että se heidän yhteistyö tai ymmärrys niin ei yksinkertaisesti riitä.

00:26:22

Jenna: Joo, ja sitten sellaisia ehkä, että mä haluaisin muistuttaa siitä, että jos me puhutaan romanssihuijauksesta, ja joku on ottanut rahaa ja lähettänyt sitä jonnekin, niin tässä ei ole kyse, korjaa sinä olet ammattilainen tässä asiassa, mutta tässä ei ole kyse siitä, että ihminen siis lahjoittaa sitä rahaa, vaan hänellä on annettu lupaus siitä, että se maksetaan takaisin.

00:26:36

Janina: Kyllä, ja siinä voi olla vaikka mitä muita tarinoita.

00:26:42

Jenna: Kyllä, sama asia, tietyllä tavalla sama asia, ja kuulostaa ehkä hölmöltä, mutta peliriippuvainenhan ajattelee, että hän maksaa sen takaisin. On se kyse siitä, että hän huijaa läheisiään kavereitaan, että ”viitsitkö sä lainaa mulle rahaa? Mä maksan sulle takaisin”. Tai jos me mennään äärimmäisyyksiin ja puhutaan ihan niinku siis tällaisesta rikoksesta läheisiä kohtaan, että on otettu pikavippiä tai muuta, niin

vaikka se kuulostaa oudolta, niin se ihminenhän ajattelee, että ”kun mä voitan, niin mä maksan tän kaiken takaisin”.

Eli se ei sinällään ole niin, että se ihminen on ottanut sitä lainaa täysin välinpitämättömästi ja ajatellut, että ”ihan sama, mulle on ihan sama noi ihmiset, en mä tule koskaan sitä maksaa takaisin”. Niin jotenkin, että siellä on se aito usko, että ”sitten kun mä saan sen takaisin, niin sitten mä hoidan tän asian tästä”.

00:27:29

Janina: Kyllä, että ”jonain päivänä”.

00:27:30

Johanna: Niin, ja vielä niinku korkojen kanssa sitten, että ”sitten kun voitan, niin sitten annan kaikille läheisille kaikkea mahdollista”. Niin voin niinku hyvin kuvitella, että sitten kun nää huijatut saa sen perintörahan takaisin sieltä tai olkoon se mikä tahansa niin ajattelee, että ”no, sittenhän tän hyväksyy kaikki kun he saa rahaa”.

00:27:53

Jenna: Niin, että ”sitten he saa tietää, että nyt tästä tuli vielä tämmöinen bonuspotti tähän päälle”. Että se on ihan aitoa luottamista siihen, että tää asia jollain tavalla järjestyy. Että se on ehkä niinku hyvä ymmärtää. Ja sitten ehkä vielä, tässä mennään siihen, voi olla, että mennään tähän vielä myöhäisemmässä vaiheessa, mutta että mikä on erityisen tärkeätä ymmärtää, että nää ihmiset ei ole tyhmiä tai jotenkin, että sehän on kaikista helpointa ja jotenkin siinä puhekielessä niin se, että ”miten joku voi olla niin tyhmä, miten joku voi olla noin tyhmä, että miten se on tuollaisen, miten joku voi olla noin tyhmä?”.

No taas kerran; olisi kiva, että me käytäisiin vähän semmoista laadukkaampaa keskustelua ihan yleisellä tasolla, että kyse ei ole älykkyysosamäärästä, vaan kyse on erilaisista tekijöistä ja kaikista jännintä on se, että se voi tapahtua meille ihan kenelle tahansa.

00:28:43

Janina: Siis ihan äärettömän tärkeää Jenna, että nostit tuon. Koska niin kun me ollaan tässä podcastissakin nyt jo puhuttu, että oikeastaan, onko minkäänlaisia suojatekijöitä siihen, että et joutuisi romanssihuijatuksi, niin varmaan sama asia siinä, koska ihmisen elämässä on muuttuvia tekijöitä, ja se on jatkuvassa ikään kuin liikkeessä ja muutoksessa, ja sitten meillä on joinain hetkinä enemmän niitä voimavaroja kuin toisessa hetkessä. Mutta mä haluaisin vielä, tää on jotenkin hirveän tärkeä asia tää luottamusasia, ja sen auki puhuminen. Miten te, oletteko te kohdannut tai mitä te ajattelette siitä, että miten se läheisen luottamus saadaan takaisin? Mitä se vaatii?

00:29:39

Johanna: Aikaa. Oikeasti vaan aikaa ja tekoja siitä, että se luottamus... Mutta niin kun vaikka minun lähipiiri ja perhe ja kaikki ymmärsivät, se johtui siitä lääkkeestä. Niin kyllä tosi pitkään niillä kaivoi sen mielessä, että mitä sitten jos toi taas aloittaa pelaamaan tai jos se saa jonkun muun lääkkeen, mikä aiheuttaa taas kerran sitä. Että, jos nyt niinku tänä päivänä menen kysymään lapsilta, että jos vaikka rassaisin puhelinta silleen, että ne ei näkisi mitä teen, niin tiedän, että ihan varmasti niillä heräisi kysymys, että ”mitä täällä tapahtuu”.

00:30:37

Jenna: Ja se on ehkä jotenkin se, että tuleeko se trauma vaan pintaan, että onko se, ehkä en tiedä, mutta että ehkä ei ole siitä kyse, että sinua epäiltäisiin, vaan jotenkin että se pulpahtaa se olotila niinku itselle.

Että ne on niin kuitenkin... Kyllähän meidän muistot säilyy, jotenkin. Iho muistaa ja keho muistaa, että jotenkin, että sitten se vaan ehkä pulpahtaa sieltä sieltä ylös jotenkin sitten taas. Ihanaa, että siitä voidaan keskustella näin ääneen, niin nää on tosi tärkeitä keskusteluja. Mutta mä mietin sitä, että se, että luottamuksessa, miten siitä lähdetään sitä luottamusta uudestaan kasaamaan, niin ehkä tärkeintä on tietysti, että ne ihmiset, joiden luottamus on on petetty ja se joka on sen luottamuksen pettänyt, niin se lähtökohtahan kaikella on se, että haluavatko nämä ihmiset, joiden luottamus on petetty, haluavatko he jatkaa niinku eteenpäin? Haluavatko he alkaa rakentamaan sitä luottamusta? Se on tietyllä tavalla se, mikä keskustelu meidän on niinku ensiksi käytävä, että joskus on sellaisia...

Toivon, että kukaan ei nyt loukkaannu, mut mä oon törmännyt semmoisiin epäterveisiin tilanteisiin, jossa se, kuka on tehnyt väärin, niin se jää roikkumaan vähän semmoiseen löysään hirteen, että ei ole tietyllä tavalla koskaan käyty sitä keskustelua. Ja sitten vaikka parisuhteeseen syntyy tosi epäterve valta-asetelma, kun se toinen ihminen saattaa vuosikausia hyvillä jotain asiaa ja se ei ole kenellekään hyväksi, niin se lähtökohta pitäisi olla se, että meillä olisi valmiudet, jos ei me pystytä siihen keskenämme, niin avun ja tuen kautta käydä se keskustelu, että miten me lähdetään tästä eteenpäin.

Ja haluan toki sanoa, siis mulla on itsellä tausta rahapeliiriippuvaisena. Niin haluan myös sanoa sen, että jokaisen läheisellä on myös oikeus valita se toinen reitti. Mutta tärkeintä on se, että kuuntelee oikeasti itseään. Ja sitten kun se päätös on tehty, niin sitten se keskustelu siitä, että miten me lähdetään kerryttämään tätä luottamusta, mitkä sille läheiselle olisi tärkeitä asioita, mistä hänelle tulisi sellainen olo, että mennään eteenpäin?

Ja sitten jotenkin mä sanon aina pelaajille, että muistaa sen, että se kuka on pettänyt luottamuksen, niin hänen kannaltaan semmoista proaktiivista koko ajan, että sulla on niinku todistustaakka siitä, että asiat muuttuu ja sä näytät sen, että asiat muuttuu. Mutta että niin tylsä vastaus: keskustelu, meidän on pakko keskustella siitä tilanteesta.

Ja myös ehkä mä mietin vaikka romanssihuijauksessa, niin käydä myös se keskustelu, että sen sijaan, että me ollaan siellä, että "miten sä voi olla niin tyhmä, että sä oot lähettänyt vaikka rahaa jonnekin", "mikä sulla on siinä elämässä sellainen, mihin kohtaan se on iskenyt se joku tyyppi tuolla jossain, joka on lupailut asioita? Onko, että me voitaisi jotenkin puhua, tai onko joku, kenen kanssa sä voisit puhua siitä, että mentäisi siihen juurisyhyyn", eikä vaan niin, että "kun sä olit niin tyhmä, että sä teit näin, että niinku aivan käsittämätöntä toimintaa, vaan että "sulla on selkeästi jotain sellaista, johon se on vastannut, ja että sä saisit apua siihen".

00:33:52

Janina: Kyllä, mun mielestä oli tosi tärkeä tuo valta-asetelman nostaminen tuossa niin kun luottamus- ja toipumisprosessissa justinsa se, että on tässä myös itse törmännyt siihen, että sitten romanssihuijauksen kokenut on tuottanut semmoista, että "no nyt läheiset on sitten vaikka ottanut pois näitä välineitä", tai sitten alkanut jollain tavalla valvomaan. Että ehkä sekään ei ole kuitenkaan semmoista aikuisen ihmisen elämää, että kyllä meillä jokaisella pitää olla se itsemääräämisoikeus siihen omaan elämään ja siihen, että että meihin meihin yritetään... Tai se luottamus niinku molempiin suuntiin, että sitten se niin kun uudelleen kasvaa ja sille pitää antaa se tila.

00:34:37

Jenna: Joo ja siis ehdottomasti. Mä oon niinku sitä mieltä, että just vaikka jos mä sanon, että ihmistä aletaan valvoa, niinku aikuista ihmistä. Niin mulle se viestii, että miksi te olette valmiita niinku näkemään noin kauhean vaivan aikuisen ihmisen valvonnasta, että onko siellä käyty sitä keskustelua, että miksi näin on päässyt käymään. Että ennemmin jotenkin, että eikö ennemmin olisi helpompaa, että se ihminen saisi apua siihen, miksi niin on päässyt käymään kuin se, että "nyt sä oot niin epäluotettava ja tyhmeliini, että me

otetaan nyt kun me aletaan niinku nyt kontrolloimaan valvomaan sua”.

Ja nyt en halua siis niinku ylimielisesti tätä missään nimessä. No mä tarkoitan sitä, että tiedän, että ihmiset tekee äärimmäisessä hädässä- siis läheiset yrittää kaikkensa, ja sieltä löytyy sitten valikoimaa jos jonkinlaista, että miten yritetään mutta en siinä mielessä naureskele millekään sellaiselle, millä ihmiset yrittää siinä äärimmäisen vakavassa tilanteessa hoitaa niitä asioita.

Mutta että on hyvä vaan niinku pysähtyä miettimään, että onko se sitten lopullisesti lopullinen ratkaisu. Olisiko lopullinen ratkaisu se, että se ihminen voisi hyvin ja häntä ei enää saisi huijattua. Että esimerkiksi, onko hän niin yksinäinen, että se on päässyt tapahtumaan. Ja siihen ehkä niinku tää on ehkä, mä oon törmännyt tällaiseen pari kertaa, että ”no miten sä voit olla yksinäinen, kun sulla on tässä niinku meidät ympärillä?”

No, jos hän nyt kokee yksinäisyyttä kuitenkin, niin sekin on sellainen, että... Mä sanon, että monen niin kuin tällaisen kriisin kautta, niin meillä voi moniin yhteisöihin tulla sellainen, että on pakko käydä aika isoja keskusteluja.

00:36:04

Janina: Ja ne on epämukavia.

00:36:06

Jenna: Ne on epämukavia. Ne saattaa niin kun asettaa sellaiseen tilanteeseen, että monesti meillä olisi helppoa vaan sanoa, että kun meillä on se yksi ongelmallinen yksilö, joka on toiminut väärin, vastoin normeja, niin se olisi helpompaa. Sitten jos me avataan itsemme, että me uskalletaan rohkeasti lähteä siinä yhteisössä, millainen se sitten onkin, keskustelemaan, niin me saatetaan löytää itsemme tilanteesta, että meillä onkin ollut tässä yhteisössä sellaisia tekijöitä, jotka on ruokkinut sitä, että ”sä oot voinut noin, joka on sitten näyttäytynyt noin”. Mutta nää on kivuliaita juttuja. Mä ymmärrän, että niitä on vaikeaa käydä läpi.

00:36:43

Janina: Tosi tärkeä avaaminen. Ja just se, että me nähtäisiin jotenkin laajemmin se ilmiö, että ehkä se on tän jakson viesti kaikille teille kuulijoille siellä, että me ymmärretään että nää ei ole yksilön ratkaistavissa nää asiat. Mä haluaisin puhua nyt seuraavaksi lisää sitten velkaantumisesta ja siitä, että miten taloudellinen toipuminen voi lähteä käyntiin. On sitten taustalla, että on ollut kokenut romanssihuijauksen tai on ollut rahapeli riippuvuutta. Mutta haluaisitko sä Johanna kertoa, miten sulla lähti taloudellinen toipuminen käyntiin?

00:37:24

Johanna: Siis mulla on silleen ehkä poikkeuksellinen tilanne, että mun elämäntilanne myös muuttui siinä samassa samaan aikaan. Se, että lähtötilanne oli se, että olin naimisissa ja töissä käyvä ihminen ja velaton, täysin velaton ihminen, ja kaikki oli niinku hyvin. Niin tilanne oli se, tai osin, tää ei niinku ole saman tien tapahtunut vaan, niinku pikkuhiljaa, mutta tuli avioero. Jäin työkyvyttömyyseläkkeelle tän Parkinsonin taudin takia. Muutin itsekseen asumaan. Eli niinku tulot ja menot muuttui ihan totaalisesti ja siihen piti vaan sopeutua; siihen, että se tilanne ei koskaan palautunut siihen, mikä se oli ollut.

Ehkä siis nyt jälkikäteen ajatellen, ihan hyvä ettei palautunut, vaan oon huomannut, että elämä voi olla ihan hyvääkin. Mutta se, että ennen oli niinku voinut lähteä matkoille silloin kun oli loma ja tuntui siltä, niin se että nyt tarvitsee miettiä sitä että, tehdään vähän pidemmän ajan suunnitelmia, että ”okei, nyt ei tää ei enää onnistu samalla tavalla”, niin se on kaikki vaatinut aika paljon sopeutua.

Mutta se, että se toipuminen siitä kriisitilanteesta, että yhtäkkiä oli niinku iso iso kasa velkaa, ja piti ruveta miettimään, että mitä tekee. Kun siis sehän oli sellainen yksi iso möykky, joka oli sellainen täysi kaaos. Ja

sitten muistan, kun ex-mies kysyi velkaneuvonnasta apua, niin vastaus oli kahteen kertaan se, että ei pelureita kukaan voi auttaa, ei he ota edes vastaan.

Elikkä sitten oltiin niinku, että asia, joka oli täysin vieras kummallekin meistä ja koko minun lähipiirille, että mietittiin, että miten, mistä sä apua, koska me ei ollut koskaan tarvittu tuollaista apua, kun kaikki oli ollut hyvin. Niin se, että lähdetään etsimään niitä väyliä ja selvittämään, että olisi ensin lakimiehen kanssa keskustelea, että miten niinku tällaisessa tilanteessa toimitaan ja kuka voi auttaa, ja lähtee ylipäätään selvittämään, että miten se on.

Mutta tuota, nythän oon tällä hetkellä velkajärjestelyssä, joka on kylläkin jo ihan loppupuolella, että aikaa on mennyt niin paljon. Mutta sanoisin, että tuota sinä kohtaa, kun ulosotto alkoi, niin se oli toisaalta aika helpottavaa, eli elämä tasaantui. Niitä menoja ei ollut enää sinne pelaamiseen. Ja sen jälkeen niinku tuntui, että ”okei”, sitten rupesi hyväksymään, että myös tää on se vastuu mikä on kannettava; ”okei, nyt on vaan mukauduttava siihen, että tilanne ei enää koskaan mene samaksi, kun se oli ennen tuota pelirupeamaa”.

Vaan, uudet kuviot ja ruvettiin tarkemmin miettimään, että paljon sitä rahaa on käytettävissä.

Mutta tuota, koko tän ajan se on tuntunut kuitenkin siltä, että nyt suhteellisen tasainen arki menee. Rahaa tulee kerran kuussa ja sillä maksetaan laskut ja eletäänkin ihan hyvin, kun ei sitten mene mihinkään muualle. Ja mä luulen, että kaikki minun lähipiirissäni on niinku jo sopeutunut tähän ajatukseen, että näin mennään. Ja kieltämättä niin kun nyt on sellainen ehkä vähän niinku odottava ja jännittävä tunnelma, että ehkä saa ne luottotietomerkinnot sieltä takaisin alkuvuodesta heti, niin onhan se aika jännää. Vaikkakin ne on ollut niin kun suurimman osan elämästä, eihän tässä ole kun joitain vuosia, että on ollut luottotiedoton.

00:41:45

Janina: Kyllä. Mä kuulin tuosta sun kertomasta niin kun monta jotenkin semmoista kohtaa, että aluksi just se että on ollut sen asian edessä ehkä vähän silleen, että ”no mihin suuntaan mun täytyy nyt mennä ja mistä mä saan apua”, ja se hirveä selvitystyö siinä, että mistä lähteä liikenteeseen.

Mä ajattelen, että yhtä lailla niin kun ihminen, joka on tullut romanssihuijatuksi, ja on yhtäkkiä voi olla jopa satojentuhansien velka, niin just se, että siinä kohtaa, jos on semmoinen tilanne, että on mennyt vaikka läheiseen ne välit, niin sitten hakeutuisi ammattilaisavun piiriin. Ja nyt ainakin tällä hetkellä on se tilanne, että jos on romanssihuijauksen kokenut ja on ihan valtavassa taloudellisessa ahdingossa, niin esimerkiksi rikosuhripäivystyksestä saa sellaisen asiantuntijoiden kirjoittaman lausunnon siitä, se on ihan perusteltu syy hakeutua sinne velkasaneeraukseen. Mutta miten on niin kun rahapeliirippuvuuksien tai rahapeliirippuvaisten kohdalla, että onko tässä tullut jotain muutosta siihen velkasaneeraukseen hakeutumisessa?

00:43:12

Jenna: On. Rahapelaamisen suhteen ehkä, jos miettii vaikka, mennään 20 vuotta taaksepäin tai mennään vaikka kymmenenkin vuotta taaksepäin, niin tilanne oli aika lailla poikkeuksetta sellainen, että jos rahapelaaminen on ollut siellä se syy velkaantumiseen, niin se katsotaan tällaisenaan niin kun kevytmielisenä velkaantumisena niin sanotusti, jossa sen ihmisen olisi pitänyt ymmärtää, ja se on ollut silloin esteenä velkajärjestelylle. Siitäkin huolimatta, että on tosiaan diagnosoitu rahapeliirippuvuus. Tästä huomautan sen, että valtakunnallisesti on paljon poikkeamia. Tää on sellainen asia, mistä haluan osoittaa nyt syyttävän sormen sitten taas Suomen valtion suuntaan ja ehkä oikeusministeriön suuntaan, että tää on sellainen asia, mitä mä ajattelin henkilökohtaisesti.

Ylipäänsä ajatellen ylivelkaantumista Suomessa, ei voi olla niin, että meidän oikeusjärjestelmä on niin kun epätasalaatuinen, että riippuen siitä mihin käräjäoikeuteen laitetaan sen hakemuksen, niin tulos voi olla mitä tahansa. Tää on jotenkin sellainen häpeäpilkku Suomessa mun mielestäni, että toisaalla jopa puhutaan, että

tietyllä paikkakunnalla menee helpommin läpi, joten se ei mene mun oikeustajuuni silloin, että muualla menee sitten helpommin läpi. Mutta tässä on tapahtunut siis muutosta, ja nykyään katsotaan suopeammin näitä velkajärjestelyhakemuksia, jossa peliriippuvuus tai rahapeliriippuvuus on ollut syynä tähän velkaantumiseen, että ollaan menty silleen eteenpäin siinä asiassa, mutta edelleen se on hyvin epätasalaatuista.

Mutta se mitä Johanna sanoi äsken liittyen tuohon taloudelliseen toipumiseen tai kuntoutumiseen, niin mä kuulin tosi monta kertaa asioita, joita sanoit, niin mä mietin koko ajan, että 'hyväksyntä'. Ja se on ehkä se minkä mä ajattelen, että on se ihan ensimmäinen tilanne; meidän on hyväksyttävä se mitä on tapahtunut, mitä kauemmin menee sen asian suhteen, että sä hyväksyt sen tilanteen, niin sitä suurempi riski on tietyllä tavalla yrittää korjata sitä tilannetta, jota sä et saa korjattua tässä hetkessä, niin yrittää korjata sitä väärin keinoin, vaikka rahapeliriippuvaiselle, niin pelaamalla. Eli sitten sä et ole hyväksynyt sitä, että "mulla on nyt velkaa". Jos sä et hyväksy sitä, niin sehän on yksi triggeri siihen, että alkaa kuiskuttelemaan ne ajatukset, että "hei, jos mä vaan voittaisin, niin sitten mä saisin kuitattua tän".

Tai vaihtoehtoisesti, jos kyseessä on romanssihuijaus, jossa on satojatuhansia euroja velkaa ja joku semmoinen tilanne, että se on mullistanut täysin sen elämän, minkä on niinku tunnistanut ennen, niin se, että mä ajattelen, että tässä esimerkiksi, että mitä kauemmin menee sen asian hyväksymisessä, niin sitä enemmän se sairastuttaa sitä ihmistä; sitä enemmän hän voi pahoin, sitä enemmän ne resurssit on ihan väärissä paikoissa, sitä suuremmalla todennäköisyydellä se ihminen voi jopa taas ajautua etsimään sitä ihmistä, "joka minua ymmärtäisi".

Eli taas me ollaan siinä itseään ruokkivassa kehässä, eli hyväksyntä. On kivuliasta, mutta hyväksytään se, että tää on se piste, mistä me lähdetään. "Nämä on nyt syntyneet nämä velat. Mä en tässä hetkessä sormia napauttamalla niille mitään pysty tekemään, mutta mä voin lähteä järjestelemään asioita". Ykkösenä on turvata siis kaikki elämiseen liittyvät asiat ja turvata niin, että niin pitkälle kuin mahdollista, läheiset eivät joudu pulaan. Voi olla, että voi olla haasteita vaikka tämmöisessä asiassa, mutta että siitä, että peruselämiseen liittyvät asiat on kunnossa ja saadaan maksettua se, että läheisille ei koidu ainakaan enempiä mitään taloudellisia haittoja, nyt puhun pelkästään taloudessa nyt tässä kohtaa.

Ja sitten lähdetään rohkeasti ottamaan ammattilaisiin yhteyttä, niinku kerroit äsken nyt, rikosuhripäivystys palvelee tässä asiassa. Aivan varmasti osaavat neuvoa eteenpäin. Jotenkin niinku hyväksyntä myös siihen, että "näin on käynyt ja mulla on oikeus saada apua. Että mun ei tarvitse hävetä sitä, että mä lähden hakemaan apua". Päästetään irti siitä, että "kun mä oon ollut tyhmä ja mä oon tehnyt näin". Haastetaan sellaisia ajatuksia, että kun ne on niitä, jotka estää meitä myös hakemasta apua.

Me eletään sellaisessa valtiossa, jossa ihmisillä on oikeus saada apua silloin, kun heillä on ongelmia ja haasteita elämässään. Siellä on ammattilaiset, jotka tekevät sitä työkseen. Heidän tehtävänsä ei ole tuomita ketään. Ja varmaan nyt voi joutua tilanteisiin, joissa tulee huonoja kohtaamisia. Mutta kyllä mä sanon, että poikkeuksetta Suomessa, niin ammattilaiset ovat ammattilaisia. He ovat siellä oikeasti nimenomaan auttamassa, että turhaan usein pelätään sitä, että miten "muhun suhtaudutaan, jos mä menen hakemaan apua".

00:48:12

Johanna: Ja tuli tohon hyväksyntään vielä mieleen semmoinen, että niin kun omassa tapauksessa, jossa ehkä lääkäreiden välinpitämättömyys johti siihen, että tää meni näin pahaksi, niin hirveän helppo tiehän tää olisi, että katkeroituisi tosi paljon, että "tää ei ole minun vika, en tee asioille mitään, hoitakoon joku muu".

Kun sitten taas on niinku tervettä hyväksyä, että no joo, mulle kävi näin mutta oon sentään hengissä. Mulla on leipää kaapissa ja asiat on, loppupelissä ihan hyvin. Ei helppoa, mutta kuitenkin niinku pitkällä tähtäimellä ainoa tie ulos.

00:48:44

Jenna: Joo, ja toi on tosi tärkeitä, kun sä sanoit, että just estää sen katkeroitumisen, niin vielä niinku, se että kun me järjestellään... On niinku taloudellinen toipuminen tai kuntoutuminen, niin siinä on olemassa se reitti, jossa me puhutaan puhtaasti rahasta, asioiden selvittämisestä riippuen siitä, että onko kyseessä vaikka nyt rahapelaaminen, joka on saattanut häiritä rahasuhdetta, niin ruvetaan sen kanssa työskentelemään, ruvetaan budjetoimaan mitä ikinä liittyykään siis konkreettisesti siihen valuuttaan, ja sitten siinä menee rinnalla koko ajan sellainen toinen linja, joka on kuitenkin osa sitä taloudellista toipumista, jossa me pidetään koko ajan huolta itsestä.

Eli mitä ikinä siellä onkaan, vaikka hirvittävää vihaa sitä kohtaan, että "mua huijattiin näin ja multa on viety kaikki, mun koko elämä muuttuu, niin mitä se apu on mitä tarvitsen, jotta mun ei tarvitse sitä vihaa kantaa koko lopun elämää mukanaani". Enkä tarkoita sitä, että "anna nyt jo anteeksi", vaan tarkoitan, että se ihminen itsessäänhän siitä kärsii, jos hän joutuu kantamaan sitä vihaa ja katkeruutta mukanaan. Ja jos se vaikka sekoittuu siihen, että on vihainen ja katkera itselleenkin, että "miten mä oon voinut tehdä tällaista", niin, että koko ajan siinä rinnalla meillä on usein kiire alkaa selvittää sitä talouspuolta, ja se on jotenkin se; kaikessa mennään se talous edellä, että "nyt tää pitäisi saada hoidettua". Jos me siinä prosessissa unohdetaan hoitaa itseämme, niin sitten meillä on ongelmia myöhäisemmässä vaiheessa.

00:50:15

Janina: Toi oli ihan tosi hyvin nostettu, ja jotenkin mitä Johannakin puhuit tuosta, että mä kuulin jotenkin, että sulla on ollut koko ajan se oma toimijuus siinä. Tai se, että sä et ole vaikka lähtenyt syyttämään niitä lääkäreitä, tai vaikka siellä olisi ollutkin sitä semmoista ajatusta siitä, mutta sä oot koko ajan siinä pitänyt kuitenkin rinnalla sen oman toimijuuden siinä toipumisprosessissa, ja mä ajattelen, että se on ihan ehdottoman tärkeitä. Mä ymmärrän sen, että siinä voi tulla vaikka minkälaista sisäistä puhetta, siinä voi tulla sitä uhripuhetta, siinä voi tulla sitä jotenkin vaativaa ja syyttävää semmoista sisäistä puhetta ja just sitä vihaa, mutta että tunnistaisi sen.

Ja mä ajattelen, että nyt tää on semmoinen tärkeä kohta kuulijoille myöskin, että jos nyt tunnistat tästä meidän juttelusta ja tunnistat että oot nyt itse tässä vaiheessa, ja tunnistat sen, että "okei, nyt mulla on tätä velkaantumista ja mulla pitäisi olla tässä kuitenkin se rinnalla, että mä pidän itsestäni huolta". Kun mä ajattelen, mitä kaikkea liittyy siihen velkaantumiseen myös, että siinäkin on niin paljon sitä häpeän stigmaa ja kaikkea, niin olisi ihan äärettömän tärkeitä, että pääsisi puhumaan just siitä, että "mitä mä tunnen? Mitä mussa herää, minkälaisia ajatuksia mulla on?"

Mitä kaikkea siihen koko prosessiin liittyy niiden käytännön asioiden rinnalle, että sulla olisi joku ammattilainen, joka peilaa sulle sitä ja sanoittaa sulle sitä, että "hei toi on ihan OK, noi tunteet mitä sä koet, on ihan ymmärrettäviä ja sä et ole yksin". Se, että pitäisi sillä tavalla myös vahvistua se toipumisprosessi ja myös sem että sitten siitä kokemuksesta pikkuhiljaa tulee osa sitä elettyä elämää, että ne ei jää meihin ikuisesti myöskään elämään.

00:52:16

Jenna: Joo ja jos ne tosiaan niinku jää meihin elämään, niin siinä käy usein valitettavasti niin, että meille tulee joku ihan uusi identiteetti, jossa itse asiassa se joku tragedia joka on kohdistunut mun, niin siitä tuleekin mun identiteetti, ja mulla ei ole enää mitään muuta. Vaikka, että mä oisin aina ja yhä vaan rahapeliiriippuvainen ja mitä kaikkea siihen sanana liittyy, niin siellä voi olla paljon negatiivisia tunteita. Että

jos se olisi mun identiteetti, niin aika raskasta olisi elämä. Siis ihan tosissaan, että en en missään nimessä niinku hengittäisi näin kevyesti, jos mä sitä kantaisin mukani. Mutta se tietysti, että on päässyt siitä identiteetistä pois, on vaatinut niiden asioiden käsittelyn ja nimenomaan hyväksynnän, että näin on käynyt ja nämä on olleet ne tekijät siellä. Ja jotenkin...

Mä en hirveästi enää tuo niinku sitä omaa kokemusasiantuntijuutta esille, kun meillä on valtavan taidokkaita kokemusasiantuntijoita Sospedilla. Mutta ehkä tää on semmoinen asia, missä mä koen kuitenkin tarpeelliseksi sanoa, jotta ei tule sellaista olotilaa, että "siellä se nyt vaan sanoo jostain tornistaan, että kyllä sitä sitten vaan kunn käsittelet asiat, niin voi pienemmälläkin tulla toimeen". Niin mä mullahan on siis merkittävä määrä ulosottovelkaa ja rahapelihaittoja mun rahapelaamisesta, ja me puhutaan vuosien takaisesta tilanteesta. Mä kannan niitä mukani edelleen, eli mä en todellakaan puhu mistään sellaisesta perspektiivistä, että täällä nyt vaan huutelisin, että olisin kirjasta lukenut ja sanonut, että kyllä se sitten alkaa helpottaa.

Että tiedän kyllä miltä se tuntuu, mutta että samaan lauseeseen mä voin kyllä sitten myös todeta, että niin ärsyttävää kuin se onkin, se on vaan rahaa. Mä tiedän, että se on todella ärsyttävä lause, mutta kun miettii, että mitä kaikkea muuta tässä maailmassa voi menettää.

Se on vaan rahaa. Ja se on semmoinen ajatus, jonka hyväksyminen on tehnyt mun elämästäni tosi hyvää. Se on siellä pohjalla niinku, että sen jälkeen on tapahtunut kaikki mahtavat ja hienot asiat. Ja jotenkin sellainen ajatus, että "hei, mulla on oikeus vielä lähteä opiskelemaan. Mulla on oikeus tehdä tällaisia. Mulla on oikeus tehdä asioita, josta mulle tulee hyvä mieli, mitkä tuottaa mulle hyvinvointia", ja se on tullut siitä, että on jotenkin hyväksynyt sen, että se on vaan rahaa.

00:54:53

Johanna: Mulle sanoi ulosottomies kun ekan kerran puhuin, se oli sellainen vanhempi mies, se sanoi mulle, että "voi tyttö ole onnellinen, että oot hengissä, se on vaan rahaa. Älä murehdi". Ja sitten siinä kohtaa mä ajattelin, kun minua jännitti ihan hirveästi, kun mä soitin, koska olin ihan ekaa kertaa elämässäni tällaisessa tilanteessa, niin ajattelin, että "apua!" Niin sen jälkeen mulla tuli sellainen tunne, että "okei, jos toi on sitä mieltä mistä se saa palkkansa, että se on vaan rahaa, niin ehkä se vaan on sitten rahaa".

00:55:25

Janina: Just näin, että se oma arvokkuus ihmisenä ei menisi sen velkaantumisen ja niitten myötä, että sä oot edelleen niin kun tärkeää ja rakastettu ja arvokas ihminen.

00:55:39

Jenna: Itse asiassa jopa ehkä tärkeämpi, koska sulla on erittäin tärkeätä kokemustietoa olemassa, että jos oikein haluaa vielä kääntää, niin tuota voi jopa itselleen sanoa, että "no, mulla on sellainen tietotaito nyt olemassa, että saattaa olla, että olen jopa hitusen tärkeämpi kuin aikaisemmin". No ei, mutta jotenkin muistaa niinku sen, että ei se tarkoita kuitenkaan sitä, että jos sulla on x määrä velkaa, "okei, nyt mä hyväksyn sen ja pääsen tähän ajatukseen, että se on vaan rahaa", niin ei se tarkoita sitä, että se on joku loppuelämän juttu, että "nyt tää mun loppuelämä on sitten vaan tätä ulosotossa olemista".

Vaan se, että se vapauttaa ne resurssit siihen, että me lähdetään hoitamaan itseämme ja me lähdetään oikeasti kuntoutumaan. Ja se on ainoa tapa siihen, että jonain päivänä voi lähteä esimerkiksi hakemaan velkajärjestelyä, näitä tietyllä tavalla niitä lopullisia ratkaisuja siihen, että on jonain päivänä velaton. Mutta kun siinä ei ole sitä oikoreittiä, jossa mä tietyllä tavalla ekana menisin hakemaan sitä velkajärjestelyä ja jättäisin hoitamatta itseni, niin tää ei toimi näin perin, vaikka moni sitä kovasti yrittää; että "jos kuitenkin hoidettaisiin ekaksi tää raha-asia, mä hoidan itseni sitten sen jälkeen".

Niin se ei toimi niin. Se on ikävää, mutta mustakin se olisi kiva, että se olisi niin, että voisi ekaksi hoitaa sen raha-asian kuntoon ja sitten voisi... Se ei mene niin, ja se on ikävää.

00:57:01

Johanna: Joo, ja toi tulee niinku tosi usein vastaan. Kaikki haluaa aloittaa siitä, että ”mihin otan yhteyttä, että saan nää rahat asiat hoidettua?” Sitten ne on jotenkin aavistuksen verran tai ehkä enemmänkin pettyneitä siihen kun sanoo, että ”tiedätkö, että se on ihan toisarvoinen juttu”. Niin joka kerta tulee sellainen tunne, että sen vastapuolen naamasta näkee, että se ajattelee, että ”no voi helvetti, täähän nyt on niinku tää juttu, mikä on niinku tärkeä, se raha, hoitaa.”

00:57:30

Jenna: Ja itse asiassa minusta se on paradoksi. Ihmisethän ajattelee, että he lähtee ekaksi hoitaa sen velka-asian, koska se on jotenkin semmoinen, siellä on selkeät rakenteet olemassa. Siellä on selkeä se jotenkin, että ”näin se tehdään ja sitten tää on se lopputulos”. Ja se on niinku helpompaa. Vaikeampaa on hoitaa omaa mieltään, joka saattaa olla ihan semmoinen kaottinen, että tulee ihan semmoinen olo, että ”mistä mä aloitan ja mitä mä teen ja mikä se lopputulos on?” Niin me lähdetään niinku helpommasta eli se talous edellä.

Mutta sitten taas puheissa, niin me koetaan, että se velka on se kaikista massiivisin asia, ja kaikista vaikein juttu tässä mun elämässäni, että ”kun mulla on nää pelivelat”, tai” nyt mä oon ottanut niinku näin paljon lainaa, mun elämä on siksi vaikeaa”. Eli toisessa kädessä me pidetään sitä helpompana asiana hoitaa ja sitten toisessa kädessä me pidetään sitä, että se on se kaikista vaikein, että meidän on hyvä pysähtyä ja miettiä vähän aina, että mitä me kätetään sanojen taakse tai asioiden taakse.

00:58:30

Janina: Joo, ja mä ajattelen jotenkin niinku, tästä jotenkin nousee semmoinen fiilis siitä hallinnan tunteesta, että me ihmiset rakastetaan sitä, ja me tarvitaan sitä, jotta me pysytään jotenkin toimintakykyisenä. Ja sitten kun ne summat on niin valtavia, niin se hallinnan tunne tai se tunne siitä, että mulla on mun elämän ohjaket käsisissä, niin se kärsii siinä ja siitäkin voi tulla semmoista ristiriitaa sinne omaan mieleen. Ja siellä on niitä sokeita pisteitä sitten, missä voi tapahtua uudelleen, että se ikään kuin kasvaa vaan se velkamäärä. Nää on myös semmoisia psykologisia tosiasioita, minkä edessä me ollaan kaikki ihmiset tietyllä tavalla, no jokseenkin voi sanoa, että samanlaisia. Me halutaan saada sitä kautta sitä turvaa ja sitä tunnetta meille itselle, että me ollaan tän elämän ohjaksissa itse.

00:59:31

Jenna: Ja se on aika jännä nyt kun sanoit tuosta, että jos mä mietin, että nimenomaan siinä on kyse siitä, että sä et koe olevasi hallinnassa, että jos me puhutaan valtavista velkasummista ja ulosottojärjestelmästä, kaikesta sellaisesta, nehän on vaikeita kokonaisuuksia. Meillä on siis olemassa jopa virkamiehiä, jotka ei osaa ulosottolakia. Niin ne ei ole ihan yksinkertaisia juttuja, niin se lisää just sitä semmoista tunnetta siitä, että mä en ole hallinnassa

Ja sitten taas toisaalta, jos me mietitään vaikka toiminnallisia riippuvuuksia, niin siinä on kyse nimenomaan siitä, että ihminen ei hallitse omaa toimintaansa eikä omaa käyttäytymistään. Mutta että me niinku jotenkin ajatellaan, että vaikka se taloudellinen haitta, niin se on sen ilmentymä, että jos me se saadaan hoidettua, niin sitten kaikki on kunnossa. Se ilmentää tätä jotenkin, kaikkea mitä on tapahtunut, se haitta ilmentää sitä. Koska olisihan se niinku ikävää jotenkin olla tosiasian edessä, että mun oma hallitsematon käyttäytyminen on aiheuttanut tän ja tää on se, mikä mun pitää saada korjattua.

01:00:35

Janina: Se on valitettavasti meille kaikille ihmispoloisille hankalaa välillä katsoa sinne peiliin eri tilanteissa, ja tunnustan myös itsekin.

01:00:46

Johanna: Ja onhan meillä niinkun Suomessa sellainen, että joku, joka jollain tavalla mokaa raha-asiansa, olkoon se sitten siis vaikka konkurssi tai joku, niin niitähän pidetään hirveän isoina epäonnistujina ja niinku silleen, että niistä ei ikinä koskaan tule mitään. Sitten kun mietitään maailmalla näitä tällaisia huippuälykkäitä ihmisiä, jotka on kokeillut jos jonkun näköistä ennen kun ne on onnistunut, ne tuskin kukaan on ekalla yrittämällä onnistunut.

01:01:15

Janina: Just näin. Ihan supertärkeä näkökulma siihen, tämmöinen kulttuurinen kulma ylipäätänsä rahapuheeseen. Varmaan tää olisi ihan toisenkin jakson paikka puhua siitä, että miten vaikka niin kun 1990-luvun lama ja kaikki no, 1980-luvun kultainen aika, kun oli kaikkea runsautta yms. Että miten nää kaikki elää meissä ja miten ne elää nyt tässä hetkessä myöskin, koska meillä on myös tällä hetkellä semmoinen tilanne käsillä, että on ihan äärimmäisen korkeat kulut ja sitten tää nykyinen hallitusohjelma ja kaikki nää mutta, ei mennä siihen nyt, mennään siihen seuraavalla tuotantokaudella.

Nimittäin tuota nyt ollaan tässä jakson loppupuolella, ja ensinnäkin mä haluan jo tässä kohtaa sanoa, että kiitos teille, että on ollut ihan äärimmäisen tärkeitä. Me ollaan aukipuhuttu kuulijoille tässä semmoisia asioita, jotka toivottavasti edesauttaa heidän matkaansa ja toipumisprosessia, on se sitten mikä tahansa. Mut mä haluan tähän loppuun teiltä molemmilta vielä kysyä, että mitä te haluaisitte sanoa semmoiselle ihmiselle, joka on kokenut romanssihuijauksen?

01:02:26

Jenna: No varmaan lähtökohtaisesti, ylipäänsä mun vastaus kaikille ihmisille, jotka on mokannut tai jotka on tehneet jotain sellaista, joka tuntuu siinä hetkessä, että on peruuttamatonta ja kenellä on tosi paha sisäistä puhetta, niin sanon että sellaista sattuu. Elämässä tapahtuu asioita. Aina ei mene putkeen, siis en mä jotenkin...

Sori, tää ei ole nyt mitenkään kovin runollinen tää vastaus, mutta että sellaista sattuu ja sä et ole viallinen. Sä et ole mitenkään poikkeuksellisen tyhmä ihminen tai jotenkin epäonnistunut tai muuta, sellaista sattuu. Tärkeintä on se, että sä kerrot siitä jollekin, että sä et ole yksin sen asian kanssa. Tärkeintä on se, että siinä kohtaa, kun haluaa lähteä eteenpäin, niin lähdet miettimään, että ”mitä sellaisia tekijöitä siellä on ollut, mitkä ajoi mut se siihen tilanteeseen”. Tärkeintä on se, että sä ymmärrät, että sinä olet sen arvoinen, että saat apua ja elät elämää, joka tuottaa mielihyvää, sulla on hyvä olla. Mutta tiivistettynä, niin sellaista sattuu.

01:03:52

Janina: Ihana!

01:03:53

Johanna: Aika lailla niinku tiivistit kyllä tuohon kaiken, mikä mullakin tuli mieleen, että et tosiaan ole yksin. Tässä maailmassa on monta, jolla on käynyt sama juttu ja selvinnyt siitä, että varmasti selviät sinäkin.

01:04:09

Janina: Kiitos ihan tosi paljon Jenna ja Johanna, että olitte tässä meidän jaksossa tänään vieraana, ja ensi jaksossa sitten taas jotain uutta. Mutta kiitos kuulijoille ja ensi jaksoon!

01:04:25

Janina: Olet juuri kuunnellut Romanssihuijausten verkossa -podcastin jakson. Koskiko jaksossa käsitellyt asiat sinua? Epäiletkö romanttista viestittelykaveriasi? Nettideittiturvan tukipalvelut voivat auttaa. Lisää tietoa osoitteesta nettideittiturva.fi. Romanssi huijausten verkossa on Nettideittiturva-hankkeen tuottama podcast. Sosped-säätiön ja Maria Akatemian tuottamaa hanketta rahoittaa STEA.